

Järvamaa Arengustrateegia 2035+

Lähteülesanne strateegia uuendamiseks 2022 aastal

Sisukord

Sissejuhatus ja arengukava seire	2
Eesmärgid uuendamise protsessile.....	3
Tähtsamad märksõnad.....	3
Otsesed eesmärgid.....	4
Strateegia ülesed teemad	4
Eesti pikaajaline strateegia „Eesti 2035“	7
Järvamaa Arengustrateegia 2035	8
Valdkondade uuendamine	9
Valdkondade seis	9
Lähteülesanne uuendamiseks.....	10
Ajakava ja rollijaotus	11

Sissejuhatus ja arengukava seire

Järvamaa Arengustrateegia koostati 2018 aastal Järvamaa Arenduskeskuse poolt. Juhindudes Rahandusministeeriumi Regionaalosakonna juhendmaterjalidest ja eestvedamisest haldusreformijärgselt kõikidele maakondadele muutunud olukorras uus arengustrateegia koostada.

Järvamaa Arengustrateegia koostati visiooniga aastaks 2035+ tegevuskavaga perioodiks 2019 – 2022. Tegevuskava saab käesoleva aastaga läbi. Tulenevalt olulistest ühiskondlikest muutustest tasub tegevuskava uuendamisel üle vaadata ka valdkondade kirjeldused ja eesmärgid.

Järvamaa Arengustrateegia uuendamise eestvedaja on maakondlik arendusorganisatsioon (MARO) kelleks on SA Järvamaa.

Järvamaa Arengustrateegia on kokkulepe, eelkõige kohalike omavalitsuste kuid ka teiste kaasatud osapoolte, omavaheliseks koostööks maakonna arendamisel.

Selle korraldamine ja eestvedamine on antud kohaliku omavalitsuse ülesandeks, kes realiseerivad seda läbi maakondliku arendusorganisatsiooni (SA Järvamaa)

KOKS §6¹ lg 1 „Omavalitsusüksuste ülesanne on ühiselt kavandada maakonna arengut ja suunata selle elluviimist.“

KOKS §37³ lg 1 „Maakonnal peab olema arengustrateegia, mis on aluseks maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste ja koostööpartnerite poolt ühiselt maakonna arengu suunamisel, ühiselt tehtavate ja omavalitsusüksuste ülese mõjuga investeeringute kavandamisel, investeeringuteks toetuse taotlemisel ning käesoleva seaduse § 6¹ lõikes 1 nimetatud kohaliku omavalitsuse üksustele antud ühiste ülesannete täitmisel.“

KOKS §37³ lg 11 „Riigieelarvest kohaliku omavalitsuse üksustele juhtumipõhiste toetuste andmisel, riiklike investeeringute kavandamisel ja riigiasutuste osutatavate teenuste kättesaadavuse muutmisel maakonnas võetakse arvesse maakondlikus arengustrateegias kavandatud arengueesmäärke ja kajastatud tegevuskogumeid.“

RES § 50 lg 4 „Riigieelarvest antakse kohaliku omavalitsuse üksusele juhtumipõhist investeeringutoetust [tingimusel, et] toetatava investeeringuga panustatakse kohaliku omavalitsuse üksuse arengukava või maakondliku arengudokumendi investeeringuga seotud valdkondliku eesmärgi täitmisse.“

Maakonna arengustrateegia koostamisel lähtume riikliku maakonna arengustrateegia uuendamise juhendist (29.04.2021)

Eesmärgid uuendamise protsessile

Järvamaa arengustrateegia lähtub maakonnatasandi koostöömudelist. See tähendab, et strateegia ülesandeks on eelkõige maakonnatasandi koostöö vajaduste, võimaluste, eesmärkide, tegevuste ja tulemuste ja **koostöövormi** kirjeldamine. Ehk, et strateegia ei kirjeldaks üksnes seda, kus me oleme ja mida tegema peaks, vaid leiaks ka tegelikke ja uusi viise muutuste ellukutsumiseks maakonna tasandil. Järvamaa puhul on strateegia esmaseks ülesandeks esitada mõtestatud, sihitud ja vastustav plaan kolme omavalitsuste koostööst ja maakonnatasandi koostööstruktuuride tegevusest. Ehk, et maakonna tasandil oleks teada:

- 1) maakonna seisukord – trendid, probleemid – nende põhjused, võimalused ja tugevused
- 2) millises suunas soovitakse maakonda arendada
- 3) milline on rolli – ja ülesandejaotus osapoolte vahel
- 4) millised on koostöökohad ja ühisprojektid
- 5) kuidas tagatakse kestlik arengutsükkel (möötmise, analüüs, eesmärgistamine, tegevuste elluviimine, hindamine)

Viimane punkt on neist kõige olulisem, sest kui maakonna tasandi omanikutunne on nõrk ja igaüks täidab omi ülesandeid, siis jääb maakondliku koostöö eestvedamine liiga kitsa ringi inimeste vastutusalasse ja muutust loovat terviklikku koostööd ei sünni. Seega on strateegia põhiküsimuseks hoopis strateegia ise – ehk, et kelle asi siis ikkagi on maakonna strateegiline planeerimine, juhtimine ja tegevuste elluviimine? Mida laiemaks suudame seda pilti kasvatada, seda enam kasvab ka koostööst tulenev sünergia. Maakonna strateegia ei peaks olema osapoolte identiteetide ja tegevuste summa, vaid uute loodavate omavaheliste koostöötegevuste mõtestatud tervikplaan. Samas on mingis mõttes sellise koostöö detailne sõnastamine strateegias isegi takistuseks. Tingimused muutuvad nii kiiresti ja formaliseeritud koostöö pole eriti inspireeriv. Koostöö, kogemuste vahetamine ja ühistegevused võiksid sündida orgaaniliselt vajaduste ja võimaluste põhised. Strateegia saab tegeleda sellega, kuidas selline keskkond luua, mis soodustaks koostööd ja innovatsiooni. Kus, kuidas ja kelle eestvedamisel inimesed suhtlevad ja kohtuvad? Kes looks inspireeriva keskkonna? Garri Raagmaa on sellist maakondlikku arengukeskkonda nimetanud „regionaalseks innovatsioonisüsteemiks (RIS)“, kuhu on lisaks kohalikele osapooltele kaasatud ka partnerid (nt kõrgkoolid) väljastpoolt maakonda. Koostööd ja innovatsiooni loova keskkonna kujundajana võiks maakonna strateegial olla kõige suurem väärtus.

Tähtsamad märksõnad

- **Maakonna identiteet** on mõtestatud ja teadvustatud
- **Omanikutunne** - kasvanud on omavalitsuste ja koostööpartnerite motivatsioon arengustrateegiat ellu viia ja maakonna tasandile panustada
- **Targad ja teadmispõhised otsused** ning analüüsivõime – protsessi käigus saadakse parem ülevaade oluliste valdkondade trendidest ja nende põhjustest
- **Uued ideed ja lahendused** – leida koos uusi lahendusi omavalitsuste ülestele probleemidele ja väljakutsetele
- **Koostöö** - tekivad uued ja elavnevad olemasolevad koostööformaadid strateegia tegevusvaldkondades
- **Eesti 2035** - Järvamaa areng on lingitud riiklike arengusihetidega strateegias „Eesti 2035“
- **Vahendid** – strateegia uuendamine loob süsteemse ja läbimõeldud võimalused omavalitsustele ja koostööpartneritele toetusmeetmetes osalemiseks

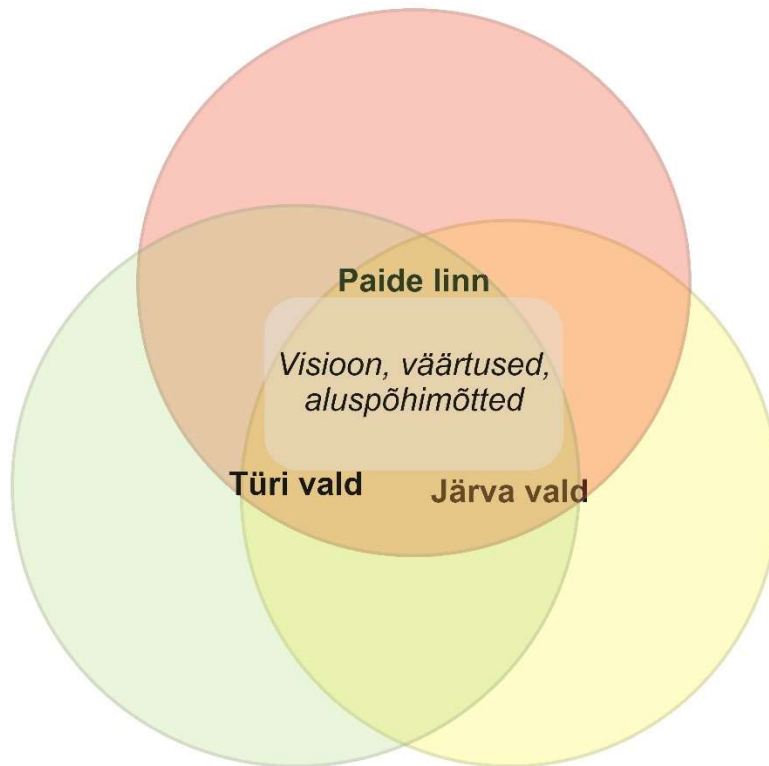
Otsesed eesmärgid

1. 2022 aasta lõpuks on maakonnal uuendatud ja kinnitatud Järvamaa Arengustrateegia 2035+ koos tegevuskavaga aastateks 2023 – 2026
2. Käivitunud on arengustrateegia valdkondlikud nõukojad uuendamaks valdkondade sisulist planeerimist ja koostöömudeli kujundamist
3. Arengustrateegia juhtgrupp on asunud strateegia koostamist ja elluviimist eestvedama
4. Järvamaa omavalitsused ja maakondlikud koostööpartnerid on organiseerunud ja ettevalmistunud EL uueks rahastusperioodiks 2021 - 2027

Strateegia ülesed teemad

Strateegia üleselt tuleb uuendada või algatada järgmiste teemade sõnastamine:

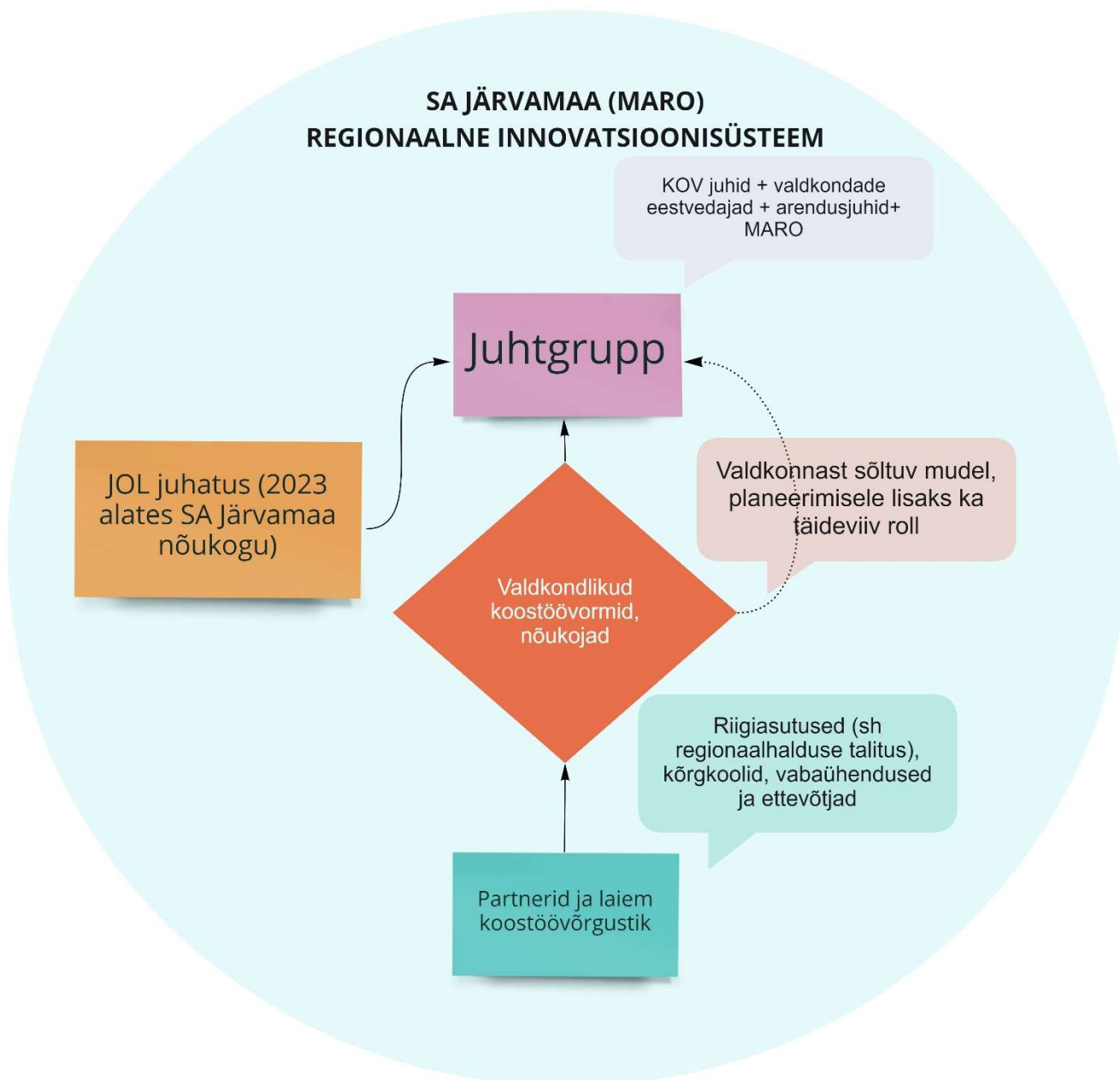
1. Maakonna olukorra analüüs – lähtuvalt muutunud olukorrast koguda uued andmed ja neid analüüsida
2. Väärtusruumi mõtestamine – olemasolevad väärtused vajavad omavahelist kooskõlastamist ja läbimõtestamist. Võimalik mõned väärtused omavahel liita ja paremini sõnastada
3. Maakondlik koostöömudel - muutunud on JOLi ja SA Järvamaa ülesanded, koostöö ja rollid vajavad uuesti läbimõtestamist.
  - a. lisaks maakonna esindamine ja eestkoste (nt regionaalpoliitilistes küsimustes)
  - b. valdkondade koostöömudelite toimimine ja nende seos maakonna strateegilise juhtimisega (kuidas on kaasatud nt KOV ametnikud ja maakonna tasandi tegevus kajastatud nende tööülesannetes)
  - c. Regionaalse innovatsioonisüsteemi (RIS) kujundamine või selles osalemine koos teiste maakondadega. Selleks vajaliku koostöövõrgustiku loomine (Kõrgkoolid, riigiasutused, ettevõtjad jne.)
4. Strateegilised eesmärgid – hetkel on strateegias vaid väljakutsed, suuremaid sihte ja eesmärke pole seatud, need on igas valdkonnas eraldi. Kas tuleks maakonnale seada ühised suured eesmärgid? Sarnaselt Eesti 2035 strateegia viie põhieesmärgiga?
5. Maakonna identiteet ja turundus – kuidas käsitleda strateegias maakonna identiteeti ja lugu? Kas maakonna tasandil peaks olema eraldi turundus – ja kommunikatsiooniplaan?
6. Maakonnaülesed ühisprojektid ja investeringud – millised on maakonnaülesed ühiselt teostatavad ideed piirkonna konkurentsivõime tugevdamiseks?

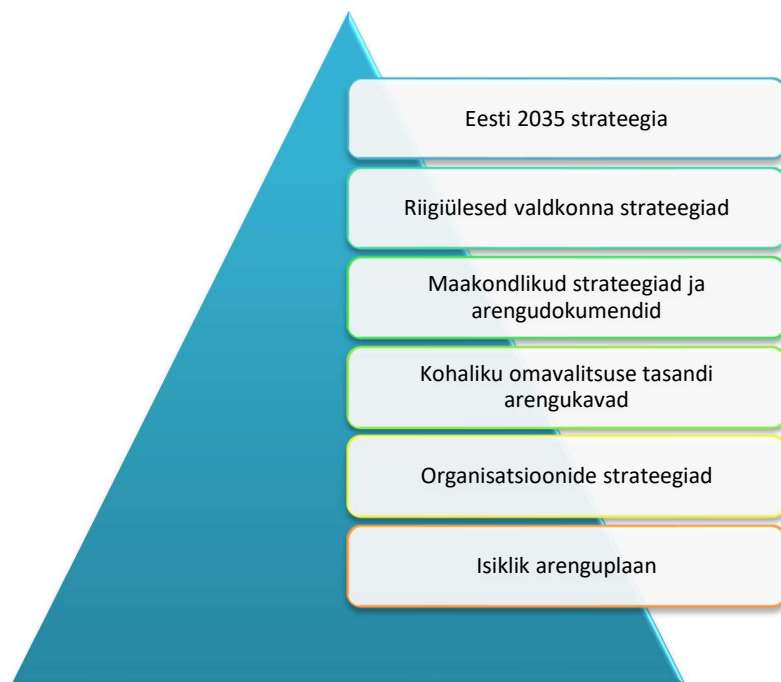
Joonis 1. Ühisosa, visioon ja väärtused

KOV arengukava kõrval peab maakonna arengustrateegia olema eelkõige mõjus ja hästi fokuseeritud juhtimisinstrument kohalikele omavalitsustele nende baasteenuste (alus- ja põhiharidus, kultuur, tervis, noorsootöö, ühistransport jne) tagamise toetamiseks ning piirkondlikuks ja rahvusvaheliseks piiriüleseks koostööks püstitatud eesmärkide saavutamiseks.

Joonis 2. Kehtivas arengukavas kirjeldatud maakonna strateegilise juhtimise struktuur

Joonis 3. Arengu planeerimise hierarhia

Eesti pikaajaline strateegia „Eesti 2035“

Eesti rahvuse, keele ja kultuuri elujõu suurendamisel ning demokraatliku ja turvalise riigi edendamisel tuleb meil igapäevaste valikute tegemisel arvestada viie võrdväärse sihiga:

Inimene

Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed.

Ühiskond

Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud.

Majandus

Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik.

Elukeskkond

Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond.

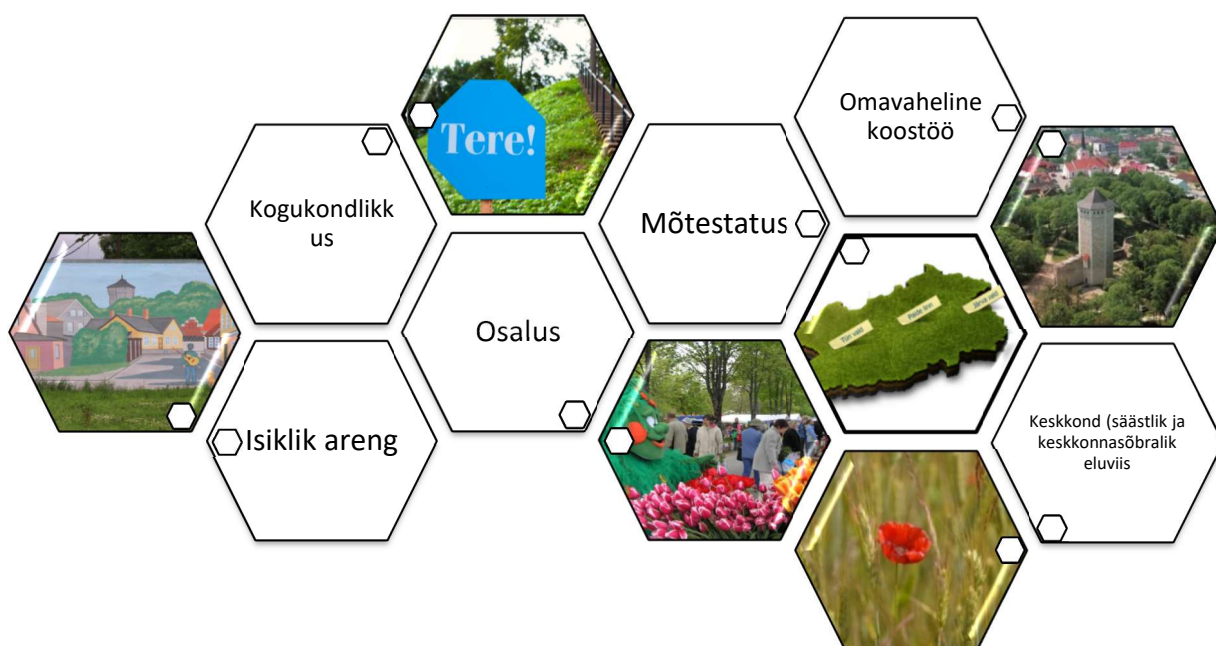
Läbivate põhimõtete ehk printsiipidena tuleb strateegia tegevussuundade osas senisest põhjalikumalt arvestada alljärgnevaid aspekte: kestlikkus ehk jätkusuutlikkus; ligipääsetavus; kaasav disain; ruumiline kättesaadavus; rahvastiku vananemine; rahvastiku kestlik kahanemine; sooline võrdõiguslikkus; mitmekesisus; keskvalitsuse ja kohalike omavalitsuste partnerlus (*maakonna arengustrateegia uuendamise juhend 29.04.2021*)

Järvamaa Arengustrateegia 2035

Visioon:

Järvamaa on ärksate Eestimaalaste elu – ja kohtumispaik, kus katsetatakse ja luuakse uusi koostööformaate ja näidatakse selles osas teed tervele Eestile.

Väärtused

Strateegilised väljakutsed

Arengustrateegia järgi on Järvamaal kuus peamist strateegilist väljakutset:

1. **Rahvastiku vähenemine ja vananemine**
2. **Haridusuuenduste rakendamine**
3. **Tehnoloogia areng**
4. **Uus majandus ja targad töökohad**
5. **Asukoht**
6. **Maakonna identiteet ja lugu**

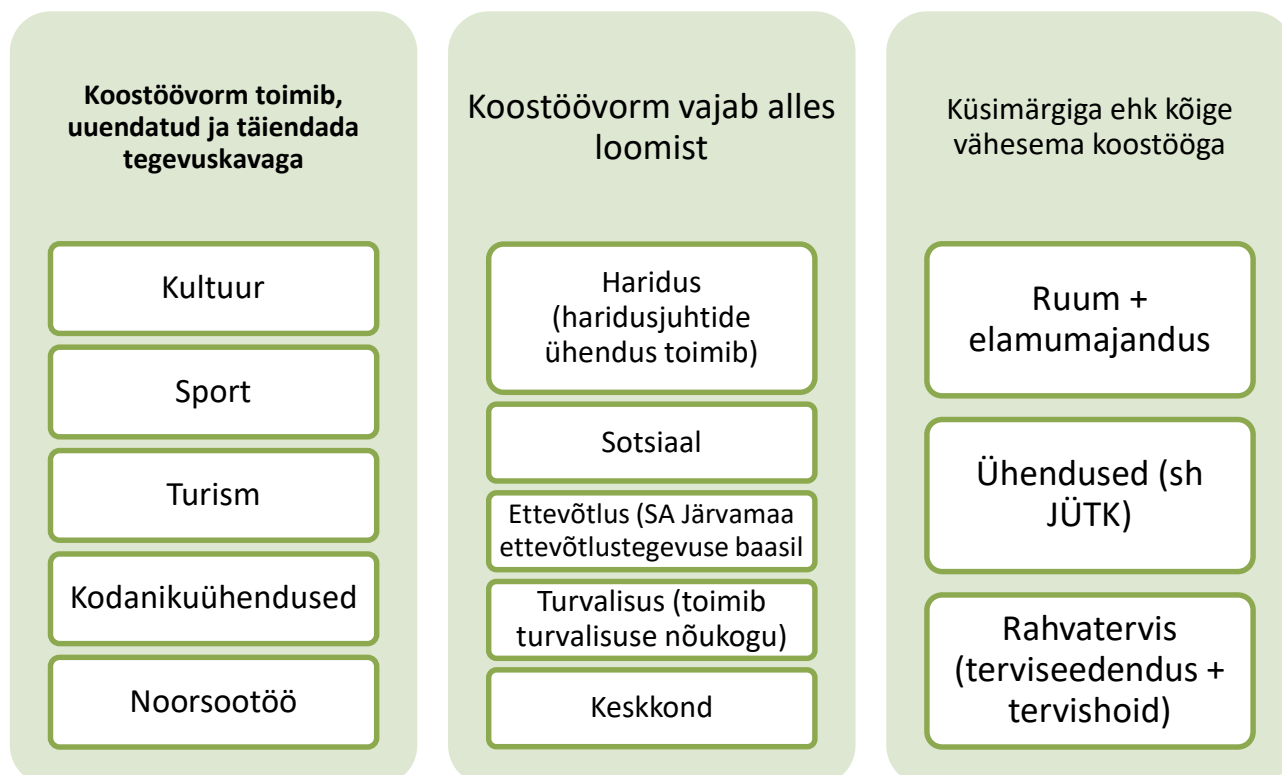
Strateegia uuendamise käigus tuleb üle vaadata, kas neile on midagi lisandunud (nt elamufondi küsimus) või olulisel määral lahenenud.

Valdkondade uuendamine

Järvamaa Arengustrateegia toimimine sõltub suure osas juhtgrupist ja veel enam valdkondlike nõukodade ja selle koostöömudelite toimimisest. Maakonna strateegia ei peaks dubleerima teistes arengudokumentidest (KOV arengukavades) olevaid teemasid ja tegevusi. Seetõttu saab strateegias kokku leppida vaid tegevusi ja muutusi, mida suudetakse realselt ellu viia ning mille tulemused ja mõju on hinnatavad. Enamasti puuduvad valdkondades maakonna tasandiga tegelev palgaline personal. Mistõttu tekib koheselt küsimus, kes planeeritavad arendustegevused ellu viib ja kust tuleb selleks vajalik lisarahastus. See küsimus tulebki igas valdkonnas eraldi läbi arutada ja disainida sobiv koostöövorm sh otsida selleks rahastusvõimalusi avanevatest riigimeetmetest. Võimalik, et leidub nii olulisi koostöökohti, et omavalitsustel on mõistlikum palgata töö tegemiseks ühine ametnik. SA Järvamaa näol on selleks vajalik katuseorganisatsioon loodud.

Valdkondade seis

Kokku on olemasolevas strateegias 15 valdkonda. Seis on neis üpris erinev - osades valdkondades pole peale strateegia koostamise nõukodasid enam kokku saadud. Mõnes on aga koostöö just kasvanud.

Esimeses tulbas olevad valdkonnad on arengustrateegias enda valdkonnad juba uuendanud ja peaksid täiendama üksnes tegevuskavaga. Kõige rohkem energiat läheb keskmistele valdkondadele ja eraldi tuleb juhtgrupil arutada, mida teha kolmanda tulba valdkondadega.

Lähteülesanne uuendamiseks

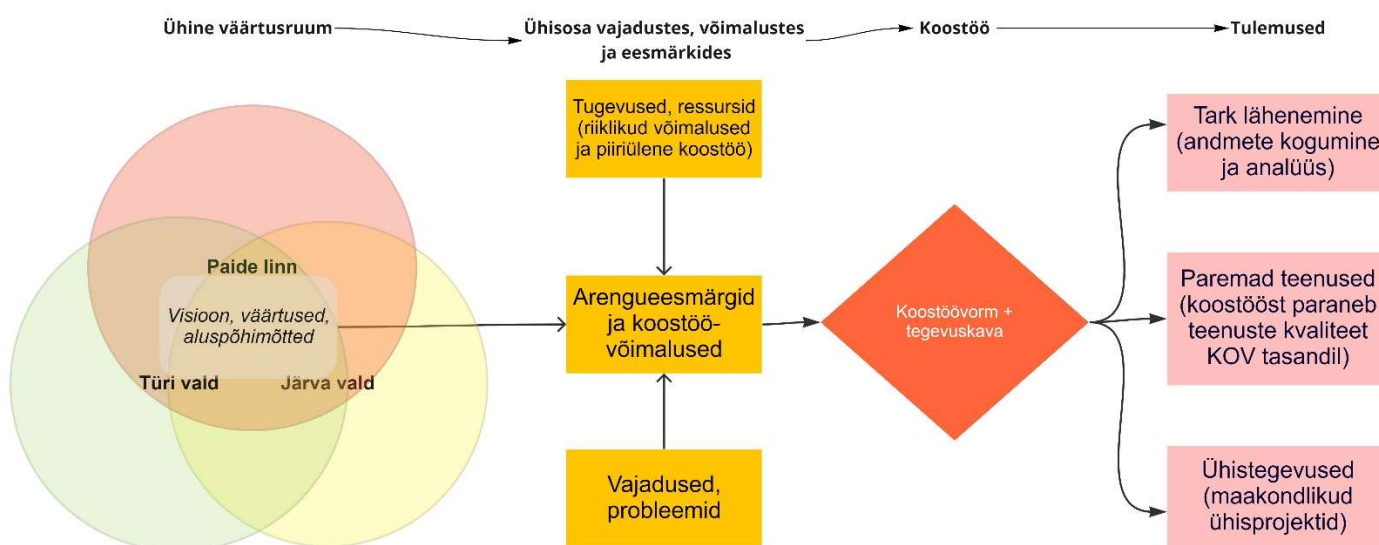
Igas valdkonnas tuleb läbi käija peamised arengut mõjutavad teemad ja koostöökohad.

1. **Olukorra kirjeldus** – kuidas läheb, millised on tugevused ja nõrkused, võimalused ja ohud? Milliseid andmeid on selle teada saamiseks vaja koguda ja kuidas analüüsida? Kui see on puudulik siis tuleks seada see eraldi eesmärgiks järgmisesse arengustrateegia perioodi. Millised on ühised vajadused ja probleemid, mida saaks koos lahendada?
2. **Väärtused ja aluspõhimõtted** – milles tuleks maakonna tasandil kokku leppida ja neist lähtuda? Suuresti saab siin sisendit riiklikest arengudokumentidest ja arengukavadest. Samas tasub küsida, milline on sellejuures Järvamaa eripära?
3. **Arengueesmärgid ja koostöövõimalused** – mis peaks järgmise kolme-nelja aasta jooksul valdkonnas muutuma ja kuidas selleni jõuda? Võimalikud lahendused ja koostöövõimalused nende elluviimiseks. Üldised eesmärgid ja sihid
4. **Tulemusnäitajad** – milliste peamiste tulemusnäitajate kaudu on võimalik eesmärkide jõudmist hinnata?
5. **Koostöövorm** – kes ja kuidas maakonna tasandi koostööd teeb ja kelle vahel jaguneksid ülesanded? Millised on selleks ressursivajadused ja kellelt ressursid tuleb? Lahendused ja ettepanekud.

Koostöövormist ja arengueesmärkidest lähtuvalt tuleks mõelda, mida saab teha, et oleks tagatud:

- a. Tark lähenemine – kuidas toimub edasine andmete kogumine, analüüs ja tulemusnäitajate hindamine maakonna tasandil? Kes ja kuidas korraldab edasist strateegilist planeerimist?
- b. Paremad teenused – kuidas koostöö kaudu paranevad osapoolte teenused? Mida selleks tehakse?
- c. Toimivad ühistegevused – millised on konkreetsete maakonnaülesed ühisprojektid, investeeringud ja tegevused?

6. Tegevuskava 2022 – 2023 – tegevused koos vastutajatega ja ajaraamistikuga

Valdkondliku strateegilise planeerimise lähteülesanne joonisena

Oluline pole ideede ja lahenduste hulk vaid jõukohane ülesanne järgmiseks neljaks aastaks. Seega tasub hästi läbi mõelda kuidas koostööd korraldatakse ja kes ühistegevustesse panustab. Seetõttu võib ühe võimalusena kaaluda maakonnaülest protsesside ühildamist kohalikega. Näiteks võiks strateegilise planeerimise protsessid üksteisega sünkroniseerida ja kasutada samu ressursse nii maakonnaülese kui ka omavalitsuste tasandi tegevuskavade koostamiseks. Samuti võiks iga nõukoda planeerida kuidas iga-aastaseid tegevuskavasid omavahel kooskõlastada ja tegevusi jagada.

Ajakava ja rollijaotus

Seadsime 2022 oktoobris strateegia valmimisele uue ajakava:

Oktoober – detsember: lõpliku sisendi kogumine, valdkondlike nõukodade kogunemised

Detsember: teksti koostamine ja viimistlus

Jaauar: avalikustamine ja esimesele lugemisele volikogudesse

Veebruar: avalik arutelu (arengukonverents) strateegia osalistele, lõpliku versiooni koostamine ja kinnitamiseks valikogudesse

SA Järvamaa ülesandeks on kogu protsessi ja kõiki nõukodasid ning juhtgruppi nõustada, kokkusaamiste korraldamist toetada ja tervikpilti koos hoida. Lisaks dokumendi kokku kirjutamine ja visuaalne kujundus. SA Järvamaa poolt juhib protsessi juhataja Ruth Aarma, konsultantideks on Taive Saar ja Maiko Kesküla, kes on valdkondlikele nõukodadele abiks ja aitavad juhtgrupi kokkusaamisi läbiviija. SA Järvamaa katab strateegia kokkusaamiste kulud (sh. kohvipausid ja ruumirent)

Juhtgrupp, kuhu kuuluvad Järvamaa Omavalitsuste Liidu juhatus ja valdkondlike nõukodade eestvedajad, käsitlevad strateegiaüleseid teemasid ja otsustavad peamised tulevikuvalikud. Juhtgrupp on ühtlasi strateegia omanikuks ja eestkõnelejaks

Valdkondlikud nõukojad käsitlevad valdkondlike küsimusi ja teevad valdkonnapõhiseid tulevikuvalikuid. Nõukojad on avatud kõigile valdkonna huvilistele ja ekspertidele. Nõukoda võib olla ehitatud olemasolevale koostöövormile (nt Spordiliit, haridusjuhtide ühendus) kuid peaks olema avatud ka teistele huvilistele ja kutsuma kaasa mõtlema eksperte ja spetsialiste. Kindlasti peaksid olema kaasatud valdkonna eest vastutavad ametnikud ja allasutuste töötajad kohalikest omavalitsustest.